

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

5. Стецик Н. Прецедентна судова практика: до питання про співвідношення із суміжними поняттями. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2020. Випуск 71. С. 24–32

6. Siltala R. A Theory of Precedent: From Analytical Positivism to a Post-Analytical Philosophy of Law. Oxford: Hart Publishing. 2000. 267 p. URL: <https://www.researchgate.net/publication/248696325>

↑

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Нестерчук Лілія Петрівна

Опаленик Л. І.

*студентка 3-го курсу факультету адвокатури
та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ЯК ПРИЧИНА ЗАТЯГУВАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ: МЕЖА МІЖ ПРАВОМ НА ЗАХИСТ І НЕДОБРОСОВІСНОЮ ПОВЕДІНКОЮ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСУ

У контексті сучасного реформування системи правосуддя в Україні особливого значення набуває проблема забезпечення ефективності, оперативності та справедливості судових процесів. Незважаючи на закріплення в законодавстві принципу розумного строку розгляду справ, практика демонструє численні випадки затягування проваджень, що ускладнює доступ громадян до правосуддя і підриває довіру суспільства до судів. Одним із головних факторів цієї проблеми є процесуальні зловживання – навмисне або формально допустиме, але фактично недобросовісне використання сторонами їхніх процесуальних прав з метою впливу на тривалість чи результат розгляду справи.

Межа між коректним використанням процесуальних прав і їх зловживанням є досить тонкою і потребує аналізу з урахуванням специфіки конкретної справи, мотивів сторони процесу та впливу її дій на хід судового розгляду. Добросовісною вважається така поведінка учасника процесу, яка спрямована на повноцінну реалізацію права на захист без створення перешкод для інших сторін і без порушення нормального функціонування судочинства. З іншого боку, зловживання процесуальними правами полягає у формально законних діях, які мають виключно мету створення штучних перепон у розгляді справи.

Судова практика допускає окремі випадки затягування судового провадження за наявності об'єктивних причин, таких як складність предмета спору, необхідність проведення додаткових експертиз, залучення значного обсягу доказів або хвороба учасника процесу. Таким чином, ключовим критерієм є не лише формальна законність дій сторони, але й добросовісність їх виконання. Суди повинні ретельно оцінювати, чи спрямовані дії на захист законних інтересів, чи вони є способом уникнення відповідальності або затягування процесу. Збереження балансу між правами сторін та ефективністю судового провадження можливе лише за умови активного судового контролю за поведінкою учасників процесу.

Процесуальне зловживання можна трактувати як навмисну, формально законну, але по суті недобросовісну поведінку учасника судового процесу, спрямовану на перешкоджання здійсненню ефективного та неупередженого розгляду справи. Хоча такі дії можуть зовнішньо виглядати як легітимна реалізація права на захист, вони порушують базові засади добросовісності та дотримання розумного строку розгляду.

Нормативно-правова база України безпосередньо забороняє такі зловживання. Зокрема, частина третя статті 44 Цивільного процесуального кодексу України зобов'язує учасників судового процесу діяти відповідально та сумлінно, уникаючи зловживання процесуальними правами [1].

Основними рисами процесуального зловживання є безпідставність дій, їх повторюваний характер та цільова спрямованість на затягування розгляду чи створення штучних процесуальних перешкод. Серед типових прикладів таких дій можна виділити повторну подачу схожих клопотань, безпідставну неявку до суду [2], систематичне використання права на відвід або необґрунтоване апеляційне оскарження. У такому разі процесуальне зловживання виступає не лише засобом затягування судових про-

цесів, але й значним викликом основоположним принципам судової системи, зокрема ефективності правосуддя та довірі до нього з боку суспільства.

З метою запобігання таким діям і боротьби з ними законодавець запровадив низку механізмів, які надають суду можливість застосовувати санкції або заходи примусу стосовно учасників, поведінка яких порушує добросовісність. Основним юридичним наслідком зловживання правами у процесі є право суду застосовувати заходи примусу, передбачені, наприклад, положеннями Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, відповідно до статті 139 КПК України, у разі виявлення зловживань у виді неприбуття на виклик до суду без поважних причин, суд уповноважений накласти на учасника грошове стягнення у розмірах, установлених законодавством [3].

З огляду на сучасні виклики, з якими стикається судова система України, надзвичайно важливо впроваджувати дієві механізми протидії зловживанню процесуальними правами. Серед ключових інструментів боротьби з таким явищем є своєчасне застосування санкцій до порушників. Для цього необхідно чітко окреслити відповідальність за випадки затягування розгляду справ на рівні процесуальних норм, уточнивши критерії для накладення штрафів і встановивши визначені часові рамки для їх застосування. Це сприятиме формуванню прозорих і зрозумілих правил для всіх учасників судового процесу.

Також необхідно посилити контроль за виконанням встановлених строків розгляду справ, адже затягування часто може бути наслідком несвоечасної подачі доказів або бездіяльності учасників. Впровадження електронної системи реєстрації процесуальних документів із чітким зазначенням часу їх подачі дозволить автоматично відстежувати порушення строків і фіксувати випадки неявки.

Особливу увагу слід приділити посиленню відповідальності за безпідставну неявку учасників у судові засідання, адже це один із найпоширеніших способів затягування судових проваджень. Встановлення більш суворих санкцій, таких як накладення грошового стягнення чи тимчасове обмеження права на участь у процесі у разі систематичних порушень, допоможе вирішити цю проблему. Оцінка обґрунтованості процесуальних дій сторін також повинна бути вдосконалена, зокрема через розробку критеріїв, що дозволять суду розрізняти дії, спричинені реальними обставинами, від маніпуляцій, спрямованих на штучне затягування процесу.

Отже, удосконалення механізмів протидії процесуальним зловживанням є необхідною умовою для забезпечення справедливого, своєчасного та ефективного розгляду справ. Запровадження чітких санкцій, посилення контролю за дотриманням строків та підвищення правової обізнаності учасників процесу сприятиме зменшенню випадків затягування судового розгляду і забезпечить належне функціонування судової системи. Лише через комплексний підхід можна досягти значних результатів у боротьбі із зловживаннями та створити сприятливі умови для реалізації принципів правової держави.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV : станом на 1 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

2. Ухвала П'ятихатського районного суду Дніпропетровської області від 27.12.2023 у справі № 190/261/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Кісліцина І. О.

Панчощенко О. С.

*студент 1-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Судова влада є одним із ключових елементів демократичного суспільства, що гарантує верховенство права та захист прав і свобод люди-

Мозгальов В. Ю.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ, ПЕРЕДБАЧЕНИМИ СТ. 263 КК УКРАЇНИ	261
--	-----

Нечай В. О.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ	266
---	-----

Опаленик Л. І.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ЯК ПРИЧИНА ЗАТЯГУВАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ: МЕЖА МІЖ ПРАВОМ НА ЗАХИСТ І НЕДОБРОСОВІСНОЮ ПОВЕДІНКОЮ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСУ	269
--	-----

Панчошенко О. С.

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	272
---	-----

Попадич О. А.

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО СУДДІ	276
--	-----

Рева М. В.

ПРАВО НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В РІШЕННЯХ ЄСПЛ	281
---	-----

Романовська А. Р.

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРОКУРОРІВ	284
---	-----

Сайдова Валерія

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	287
---	-----

Собко Є. В.

ПРОБЛЕМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУДОЧИНСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	292
--	-----

Сокалюк Дмитро

ЮРИСДИКЦІЯ СПОРІВ ПРО ВИЗНАННЯ ПРОТИПРАВНОЮ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ЩОДО НЕЗАВЕРШЕННЯ ВАЛЮТНОГО НАГЛЯДУ ОПЕРАЦІЇ З ЕКСПОРТУ АБО ІМПОРТУ ТОВАРУ	294
---	-----